

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА. СОЦІОЛІНГВІСТИКА. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Бендерська Наталія

Наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Маєвська Л. І.

УМОВНИЙ СПОСІБ У НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ – СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

У статті розглядалися у порівняльному аспекті особливості функціонування умовного способу в німецькій та українській мовах. Для цього було виокремлено та продемонстровано на прикладах спільні та відмінні риси у вживанні німецького кон'юнктива та українського умовного способу, що є актуальним з огляду на необхідність адекватного перекладу речень зі збереженням їхніх лексико-граматичних і стилістичних характеристик.

Ключові слова: *кон'юнктив I, кон'юнктив II, умовний спосіб, презентні часові форми, претеритальні часові форми.*

The article deals, in the context of a comparative aspect, with peculiarities of functioning of the conditional mood in the German and Ukrainian languages. For this purpose, there have been selected and illustrated through examples common and different features of using German and Ukrainian conjunctive mood, which is significant in view of a necessity of adequate translation of sentences without sacrificing their lexical, grammatical and stylistic characteristics.

Key words: *Conjunctive I, Conjunctive II, conditional mood, Present tense forms, Preterite tense forms.*

Актуальність теми статті обумовлена необхідністю адекватного перекладу речень із кон'юнктивом з німецької мови на українську зі збереженням їхніх лексико-граматичних і стилістичних особливостей.

Мета статті полягає у визначенні та порівнянні особливостей функціонування умовного способу в німецькій та українській мовах.

Кон'юнктив – один з трьох способів німецької мови. Його семантика може бути усвідомлена завдяки протиставленню щодо дійсного способу. Якщо індикатив зображає дію як реальну, то кон'юнктив у своєму основному значенні служить для її позначення як опосередкованої, нереальної або ще недійсної. У

німецькій мові кон'юнктив має розвинену систему форм, які відрізняються за особою, числом, часом, а також станом. Система часових форм кон'юнктива має у кількісному відношенні ті ж часові форми, що й індикатив (презенс, претерит, перфект, плюсквамперфект, футурум I, футурум II) і ще дві додаткові форми: кондиціоналіс I та кондиціоналіс II.

Кон'юнктив показує, що мова йде про дію, якої немає у реальності, можливу, бажану або можливу за певних умов, наприклад:

*Hättest du mich geliebt,
wärest du nicht fortgegangen,
würde ein jeder Tag
sonnenerhellte anfangen. (R. Pflug)*

У семантиці кон'юнктива представлені дві семи: уявність і гіпотетичність. Сема "уявність" вказує на відсутність позначення дії у реальності. Щодо семи "гіпотетичність", то вона була запропонована А. В. Бондарко. Відповідно до цього основним та провідним значенням кон'юнктива слід визнати потенційність (як гіпотетичність), тобто позначення всього того, що в принципі може існувати в людській думці (як віртуальна реальність) [1, с. 74].

О. І. Москальська вважає, що вживання кон'юнктива визначається поєднанням трьох основних моментів:

- 1) виразом тимчасової диференціації;
- 2) тенденцією до формальної диференціації різних відтінків модальності;
- 3) диференційованим вираженням абсолютних і відносних часових значень [4, с. 289].

Як відомо, усі форми кон'юнктива поділяють на дві групи: кон'юнктив I і кон'юнктив II. Такий поділ є важливим для встановлення правил вживання часових форм німецького кон'юнктива. До кон'юнктива I належать презенс, перфект і футурум I. Ці часові форми називають також презентними формами кон'юнктива, оскільки відмінюване дієслово стоїть у презенсі. Кон'юнктив II утворюють претерит, плюсквамперфект, кондиціоналіс I та кондиціоналіс II. Їх називають також претеритальними формами кон'юнктива, оскільки відмінюване дієслово вживається у претериті.

У ході дослідження було встановлено, що функції німецького кон'юнктива та умовного способу дієслів української мови мають як схожі, так і відмінні риси, що впливає на якісний процес перекладу.

Кон'юнктив, як і український умовний спосіб, служить для вираження нездійсненого бажання, нереальної умови, можливості, припущення. Проте між українським умовним способом і німецьким кон'юнктивом є певні відмінності як при утворенні, так і у вживанні.

Аналізуючи граматики німецької та української мови, можна помітити, що кон'юнктив має ті ж часові форми, що й індикатив (Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum), і описову форму – кондиціоналіс (Konditionalis), а часових форм в умовному способі української мови не існує – він утворюється від дієслова в минулому часі і частки би, наприклад: "я пішов би", "ти сказав би" тощо.

Кожна часова форма кон'юнктива має своє значення і вживання, інше, ніж в індикативі, наприклад :

1. *Wenn wir jetzt auf dem Stadion wären!* (Präteritum Konj. виражає теперішній час).

2. *Gestern wäre ich mit Vergnügen aufs Land gefahren!* (Plusquamperfekt Konj. виражає минулий час).

3. *Morgen ginge er gern ins Museum.* (Präteritum Konj. виражає майбутній час).

Як вже зазначалося, в умовному способі української мови все набагато простіше. Для вираження дій у теперішньому, минулому і майбутньому часі використовується лише одна форма умовного способу – сполучення дієслова в минулому часі з часткою *би*:

1. *Якби ми зараз були на стадіоні!* (Умовний спосіб виражає теперішній час).

2. *Я з задоволенням поїхала б вчора за місто.* (Умовний спосіб виражає минулий час).

3. *Завтра він охоче пішов би в музей.* (Умовний спосіб виражає майбутній час).

Отже, категорія часу в німецькій мові наявна не лише в дійсному, а й в умовному способі, у той час як в українській мові категорія часу в умовному способі відсутня.

У німецькій мові два основні відтінки можливості та бажаності – реальний (здійснюваний) та нереальний (неможливий) – виражаються різними формами: презентними (Präsens, Perfekt, Futurum) у першому випадку і претеритальними (Präteritum, Plusquamperfekt, Konditional) у другому випадку, наприклад:

Alle wünschen, dass er komme. Усі бажать, щоб він прийшов.

Wäre er gekommen, so hätte er alles geordnet. Якби він прийшов, то усе владнав би.

Таким чином, як кон'юнктив у німецькій, так і умовний спосіб в українській мовах виражають можливість у широкому значенні слова або бажаність. Це є їх основними значеннями, що корелюють зі значенням дійсності – основним значенням дійсного способу, наприклад:

Er ging spazieren. Він пішов гуляти.

Er würde spazieren gehen, aber es ist sehr kalt. Він пішов би гуляти, але дуже холодно.

Ginge er doch spazieren! Пішов би він гуляти!

На відміну від української мови, для вираження умовності в німецькій мові є дві форми умовного способу – кон'юнктив I і кон'юнктив II.

У німецькій мові кон'юнктив II має дві часові форми – форму теперішнього і минулого часу. При чому всім трьом формам минулого часу дійсного способу відповідає одна форма минулого часу умовного способу. До того ж, крім власне дієслівної форми кон'юнктива II, існує і так звана описова

форма умовного способу, або *würde*-форма, яка в усній, і частково письмовій мові, витісняє дієслівну форму. При цьому обидві вищезазначені форми майже еквівалентні за значенням [2, с. 56].

Форма кон'юнктива II теперішнього часу використовується переважно в тих же випадках, що й умовний спосіб в українській мові, якщо йдеться про події в теперішньому або майбутньому часі.

Hätte ich Zeit, so käme ich zu dir. Був би у мене час, я б прийшов би до тебе.

Wenn ich mehr Geld hätte, führe ich nach Taiti. Було б у мене більше грошей, я б поїхав на Таїті.

Wäre mein Vater ein Millionär, müsste ich nicht so viel arbeiten. Якби мій батько мільйонером, мені не потрібно було б так багато працювати.

На відміну від української мови, де умовний спосіб не має граматичної категорії часу, в німецькій мові, з його теперішнім і минулим часом умовного способу, в мові є чітка відмінність між подіями, які ще можуть відбутися, і між тими, які відбутися вже ніяк не можуть, тому що належать до минулого часу. Форма кон'юнктива II минулого часу використовується так само, як і умовний спосіб в українській мові, якщо йдеться про події у минулому часі, які відбулися і виправити їх вже неможливо [3, с. 19]:

Es wäre besser gewesen, wir hätten vorher mit ihm gesprochen. Було б краще, якби ми могли з ним перед цим поговорити.

Отже, кон'юнктив II в німецькій мові є еквівалентним у вживанні умовному способу в українській мові.

Однак, у системі форм і в характері вживання кон'юнктива проявляються своєрідні особливості, властиві німецькій мові – вживання кон'юнктива при непрямій мові. Отже, кон'юнктив може формувати враження не тільки про нереальні події, а й бути формальним показником непрямой мови, наприклад:

Das war Gottfrieds erster Trick: sich vorzustellen. Er behauptete, es gäbe gleich eine intimere Atmosphäre (E. M. Remarque).

І якщо форми кон'юнктива II, у цілому, аналогічні у своєму вживанню умовному способу в українській мові, хоч і мають більше семантичних відтінків, то кон'юнктив I аналогів в українській мові не має. Форми кон'юнктиву I виражають у плані оцінки реальності присудка в реченні особливий вид “обмеженого ствердження” або “легкого сумніву”, а саме, репрезентує чужу (непряму) мову. При цьому кон'юнктив I показує, що не сам мовець є джерелом тієї інформації, що міститься у реченні. Переважна сфера вживання кон'юнктива I – непряме мовлення, виражене як у формі підрядного речення, так і у формі окремого з погляду порядку слів речення, наприклад:

Sie sagte, dass er krank sei.

Sie sagte, er sei krank.

Es entstand ein Gerücht, dass er krank sei.

Man glaubt, er sei krank.

Таким чином, оскільки німецька та українська мови належать до різних мовних груп, то відповідно і характеризуються вони наявністю специфічних, відмінних рис. Перекладачеві, який працює з цією парою мов, потрібно знати і враховувати, серед іншого, і особливості вживання форм умовного способу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеленецкий А. Л., Новожилова О. В. Теория немецкого языкознания. М.: Академия, 2003. 400 с.
2. Жлуктенко Ю. В. Німецько-українські мовні паралелі. К.: “Либідь”, 1977. 354 с.
3. Козловский В. В. Предложения с конъюнктивом (структура, семантика, прагматика) : монографія. Черновцы : Рута, 1999. 281 с.
4. Москальская О. И. Теоретическая грамматика современного немецкого языка. М.: Академия, 2004. 352 с.

Брик Ірина

Науковий керівник – канд. філол. наук, викладач Гарасим Т. О.

FIGURATIVE LANGUAGE OF ADVERTISING SLOGANS

The paper tries to define what an advertising slogan is and study its peculiarities from the point of view of various scholars. It also pays attention to language used in advertising and investigates cases of usage of speech figures. The paper studies 80 examples in total, featuring different slogans, both contemporary and from the past. The most and least used figurative language is identified, along with its peculiarities. The importance of using figurative language in advertising is explained and emphasized.

Key words: *slogan, analysis, advertisement, figures of speech.*

У статті досліджується поняття рекламного слогану та його особливостей з точки зору різних вчених. Придільена увага мові, яка використовується в рекламі, та досліджено випадки вживання фігур мовлення. Загалом, у роботі проаналізовано 80 прикладів. Виявлено найбільш і найменш вживані фігури мовлення та пояснено особливості їхньої частоти застосування. У висновку пояснюється та підкреслюється важливість використання образної мови в рекламі.

Ключові слова: *слоган, аналіз, реклама, фігури мовлення.*

Introduction. In modern world, advertising messages are everywhere – on TV, in newspapers, on billboards and even on buses. We are constantly surrounded by it but statistic says we are only able to remember about five percent of all the advertisements, because people tend to forget common ones. To make the advertisement work, marketers can use an advertising slogan.

The topicality of a paper is very important. It discusses linguistic and stylistic peculiarities of advertising slogans, as well as stresses the importance of using figurative language, which is proven to be more memorable for potential buyers.